

ԵՐԱՆՏԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԱՏՔ ՀԱՐԱՉԱՏ ԿՐԹՕՃԱԽԻՆ

**Արձագանգ Մելգոնեան վարժարանի 85-ամեայ յուբելեանի
հանդիսութեան**

2005ին սփիւռքահայութիւնը նոր տագնապ ու խռովք ապրեցաւ. կը փակուէր հայկական Սփիւռքի ամենահին կրթարաններէն մէկը՝ Կիպրոսի Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը, եւ այդ քայլին ընդդիմացող հայութեան ստուար հատուածը՝ արտերկրի եւ Հայաստանի մէջ, արդիւնքի չհասաւ: Ութ տասնամեակներ շարունակ հայ ոգիին նուիրաբար ծառայող հայապահպան այդ դպրանոցը, հայապաստան մերդ-ամրոցը փակուեցաւ, հիմնադրուած մեր ժողովուրդի դժուարագոյն յետեղեմնեան առաջին շրջանին՝ 1924-ին, ազգային մարերարներ Գրիգոր եւ Կարապետ Մելգոնեաններու կտակով, սկիզբը որպէս որքանոց-նախակրթարան: Երեք տարի յետոյ ան վերածուեցաւ մարձրագոյն նախակրթարանի եւ 1934-էն արդէն լրիւ միջնակարգ գիշերօթիկ վարժարան էր: Հայկական մթնոլորտի, կրթական մանկավարժական հարուստ աւանդոյթներու շնորհիւ, այս վարժարանը սփիւռքահայութեան համար իսկապէս որ «Կտոր մը Հայաստան» դարձաւ, եւ Սփիւռքի այն քիչ կրթարաններէն էր, որուն ծանօթ

Էին շատերը՝ նոյնիսկ Սովետական Հայաստանի մեջ:

Մելգոնեան վարժարանի սաները՝ աշխարհի տարբեր երկիրներէն մէկ յարկի տակ հաւաքուած հայ պարման-պարմանուհիներ կ'ուսանէին ինչպէս հայագիտական, նաեւ լատինագիտական նիւթեր եւ օտար լեզուներ: Ժամանակակից կրթութեան համար վարժարանը օժտուած էր լոյսով միջոցներով, ուներ համապատասխան սարքաւորումներով տարրալուծարաններ, հարուստ գրադարան, ակումբներ, մարզադաշտ, լողաւազան, հիւանդանոց եւ համակարգչային սրահ, ձեւաւորուած էին արուեստի տարբեր խմբակներ, քառաձայն երգչախումբ, փողային նուագախումբ, կը հրատարակէր սեփական պարբերականը («Յուլք»), դպրոցական տարեգիրքը («Այգ»):

Ազգային մթնոլորտ եւ մանկավարժական աւանդոյթներ ձեւաւորած էր Մելգոնեանը տեւական աշխատանքային փորձի կուտակումով, այն վառ անհատականութիւններուն շնորհիւ, որոնք կը ղեկավարէին հաստատութիւնը եւ կը դասաւանդէին այստեղ, ինչպէս **Յակոբ Թօփճեան, Յակոբ Օշական, Բարսեղ Կանաչեան, Վահան Թեքեան, Վահրամ Մաւեան, Գեորգ Պօղոսեան, Յովհաննէս Շեօմէլեան, Գերսամ Ահա-րոնեան, Վահէ Վահեան, Սեպուհ Ամգարեան եւ ուրիշներ:**

Վարժարանի տարբեր տարիներու շուրջ 1500 շրջանաւարտներ,

տարբեր մասնագիտություններով նպաստած են ու կը շարունակեն նպաստել իրենց երկիրներու տնտեսական, մշակութային, կրթական, առողջապահական եւ այլ ոլորտներու զարգացումներուն: Անոնցմէ երկուքին՝ **Կարպիս Սուրենեանի եւ Յակոբ Յակոբեանի** արուեստը արդի հայ գրականութեան եւ գեղանկարչութեան ամենաբարձր նուաճումներէն են, մեր մշակոյթի պատմութեան լուսաւոր ու մնայուն էջերէն:

Դժբախտաբար արդէն 6 տարիներէ ի վեր գոց են Մելգոնեանի դուռերը: Այլապէս հաստատութեան 85-ամեայ յոբելեանի հանդիսութիւնը անոր հայաշունչ կամարներուն ներքոյ պիտի անցներ: Այդպէս չեղաւ: Եւ ահա վարժարանին 1968-ի երախտապարտ շրջանաւարտները գտան այլընտրանքը՝ հարազատ կրթարանի 85-ամեակը տօնելու լաւագոյն վայրը եւ տարբեր երկիրներէ խմբուեցան Երեւանի մէջ, 18 Մայիսի երեկոյեան, Կոմիտասի անուան կամերային երաժշտութեան Տան հիւրասեր ու մտերմիկ սրահին մէջ:

Բանախօսութեան եւ համերգային երկու մասերէ թաղկացած հանդիսութիւնը անցաւ պատշաճ կազմակերպութեամբ, ազգային-հոգեւոր բարձր մթնոլորտի մէջ, աւարտին՝ հիւրասիրութեամբ: Երեկոյին յաջողութիւնը պայմանաւորուած էր թանախօսներու՝ **Կարպիս Սու-**

րենեանի, Բիւզանդ Ագապաշեանի եւ Սեպուհ Արգարեանի ելոյթներու
յագեցածութեամբ, ճիշդ ընտրուած հանդիսավարի՝ **փորձառու հե-
ռուստամեկնաբան Արթուր Բախտամեանի** մթնոլորտը շահեկանօրէն
հարստացնող խօսքի ոչ միայն հանդիսաւոր երանգով, այլ նաեւ վե-
րաբերմունքային շեշտադրութեամբ եւ ի հարկէ գեղարուեստական
ծրագրի մասնակից՝ Հայաստանի պետական կամերային
երգչախումբի

համերգային ներկայութեամբ, **Ռոմերո Սլքեանի** ղեկավարութեամբ:
Հայաստանի պետական հիմներգէն եւ Մելգոնեան Կրթական Հաս-
տատութեան քայլերգէն ետք, Արթուր Բախտամեանի առաջարկով
բեմի պաստառին վրայ ցուցադրուած լուսապատկերները՝ ներկայա-
ցուցին Մելգոնեանի պատմութեան տարբեր դրուագներ: Հանդիսա-
վարը անդրադարձաւ Մելգոնեան կրթարանի կարեւոր շրջաններուն,
յիշատակեց հիմնադիր՝ Կարապետ Մելգոնեանը եւ դրուագ մը ներ-
կայացուց, **երբ վարժարանը կառուցելու տեղ կը փնտռէր ան եւ ամէն
անգամ շատ արագ կը հեռանար: Երբ կը հարցնէն պատճառը կ'ըսէ,
որ այնպիսի տեղ մը պիտի ըլլայ, ուրկէ որեւէ մզկիթ չերեւայ: «Իսկ
մենք այսօր, 21-րդ դարուն Եւրոպայի կեդրոնին մէջ հայկական վարժ
արան կը փակենք»:**

Դժուար ժամանակ կ'ապրի այսօր Մելգոնեանը, դադրած է անոր
սրտի բաբախը: Բայց դժուարութիւններ անցեալին ալ ունեցած է:

1939-1945-ի պատերազմական շրջանին վարժարանին մեջ կ'ուսաներ գրող, թարգմանիչ եւ արձակագիր Կարպիս Սուրենեան: Կարճ խօսեցաւ Կարպիս Սուրենեանը: Բայց ընթերցողներուն յայտնի է 2005-ին հրատարակուած անոր երկհատոր ծաւալուն Օրագրերը («Սարգիս Խաչենց» հրատ., հովանաւորութեամբ «Գալուստ Կիւլպենկեան» հիմնարկութեան), որուն առաջին հատորին զգալի մասը նուիրուած է Մելգոնեան վարժարանի իր ուսումնառութեան տարիներուն: Երբ ան տակաւին պատանի, յայց արդէն կեանքի ու գոյի որոնումներու եւ լուրջ յացայայտումներու մէջ, օրագրութիւն կ'ըներ թուղթի կտորտանքներուն, հաշուապահական թուղթերու յաց տեղերուն գրառումներով:

Ան պատմեց, որ 1942-ին երբ ռազմական իշխանութիւնները դըպրոցին շէնքը գրաւեցին եւ զօրանոցի վերածեցին, իրենք ստիպուած եղան յարձրանալ մօտակայ լեռները եւ պատասպարուիլ Մակարավանքին մէջ եւ վրաններու տակ: Բայց կը պատմէր ան, որեւէ ռումբ չպայթեցաւ դըպրոցին վրայ, մինչդէռ 1974-ին երբ Թուրքիան մտաւ Կիպրոս, 40 ռումբեր նետեց կրթարանին վրայ:

«Ի՞նչը մեզ կը պահէր եւ կը մղէր զոհողութիւններու», յետահայեաց հարց կու տայ գրողը, որուն պատասխանը շատ շատոնց ունի՝ «հայկական ոգին պահպանող աւանդոյթները, հայկական շունչը, մթնոլորտը», որ ի հարկէ կը ստեղծէին իրենց ուսուցիչները, մէկ մասը եւրոպական յարձրագոյն ուսում ստացած, ինչպէս Պօղոս Գեորգ-

եանը, «որ կը դաստիարակեր առանց դաստիարակելու», **Գերսամ Ահարոնեանը, Յովհաննես Շեփմելեանը** եւ ուրիշներ: **«Մելգոնեանը ըստ էութեան չէ փակուած եւ չի կրնար փակուիլ, որովհետեւ պատմութիւն ունի եւ հայ մշակոյթի անբաժանելի մասն է»:**

1968-ի շրջանաւարտ է **Բիւզանդ Ազգայէան**, որուն հանդիսութեան շուք հաղորդող ելոյթին սկիզբը՝ յարգանքի տուրք էր կեանքէ հեռացած մելգոնեանցի ուսուցիչներուն եւ ընկերներուն. վայրկեան մը լռութեամբ դահլիճը յարգեց անոնց յիշատակը: «Մելգոնեանը դուռ էր, որ կը բացուէր հայ երիտասարդի մը համար՝ հայ ոգիով կրթութեան: Մելգոնեանը ազգային թուժարան էր՝ հայ մնալու, հայ ապրելու»: Վարժարանին երկարամեայ ուսուցիչներէն, ներկայիս «Գոհար» երգչախումբի ղեկավար **Սեպուհ Ամգարեան** պատուաւոր հիւրն էր հանդիսութեան, որուն խօսքը մերթ հանդարտ, մերթ արուեստագիտական ու մերթ յուզուած էր: Իրեն համար առանձնայատուկ տօնական այդ օրը թանկ յիշողութիւններու վերադարձ էր, յայտնի միաժամանակ տխրութեան առիթ՝ վարժարանի ներկայ վիճակին պատճառով, երբ «կտոր մը հայրենիքի դուռերը փակուեցան, անհաղորդ ու անկայուն մարդոց որոշումով»: **Նախորդ թանախօսներուն եւ ներկաներուն պէս ան նոյնպէս կը հաւատայ վարժարանի վերաբացման.** «Իրենց հոգիին մէջ այդ հաստատութեան սերը, սքանչելի յուշերը կու

զան միանալու հայրենի հողին վրայ ըսելու, որ 2005-ին Բարեգործական Միութիւնը Հայաստանի մէջ երկրորդ Մելգոնեան կրթարանը պիտի թանկանայ. չյաջողեցաւ: Բայց այս տողոց ըրածը ձեռով մը վարժարանը նորէն կառուցել է»: Յուզիչ էր այն պահը, երբ ան այսքան տարիներ պահած մելգոնեանական մասունքներ վերադարձուց նախկին սաներուն եւ անոնց նուէրն ալ իրենց սիրելի ուսուցիչին՝ Մեսրոպազի աշուկայի խորհրդանշական կտաւ էր:

Հանդիսութեան յետաւորտի գրուցակիցս նախկին մելգոնեանցի, այժմ արեւելաբանական **Շահէ Պարտաքճեան** էր՝ Ամերիկեան թշկական ընկերութեան մը Միջին Արեւելքի, Ափրիկէի եւ Հիւսիսային Ամերիկայի ներկայացուցիչ: «Այս գործս ալ կը պարտիմ Մելգոնեանի դաստիարակութեան, ուր ուսմանս 7 տարիները թողած եմ, 1968-ին անտեսելով եւ անկէ վերջ երեւան ուսանած եմ: Մելգոնեան վարժարանը ազգապահպանման կարեւոր գործ կը կատարէ Սփիւռքի մէջ: Եւ հիմա այսպիսի առիթ մը պէտք չէ կորսնցնել, քանի որ Եւրոպական Միութեան մէջ միակ հաստատութիւնը կ'ըլլայ, որ քատրեր կը հայթայթէ Սփիւռքի տարբեր համայնքներէն եւ շատ կարեւոր է այդ հանգամանքը օգտագործել ու վերաբանալ դպրոցը: Եթէ նկատի առնենք փոխ-նախարարին խօսքը, պէտք է թողնուի յոյսով ըլլանք, որ երկու տարի վերջ վարժարանի վերաբացման հանդէսին դարձեալ Երեւանի մէջ պիտի գտնուին»:

